

LÄRAR- HANDLEDNING

Bror

av Alex Khourie

En handledning av Katarina Lycken Rüter & Annelie Drewsen

Om författaren

Alex Khourie är en pseudonym. Anledningen till att författaren valt att hemlighålla sin identitet är att han till vardags arbetar med ungdomar i kriminalitet. Om det kom ut att han också är författare skulle det kunna skada ungdomarnas förtroende för honom. Det är också en fråga om säkerhet. På grund av sitt yrke har Alex Khourie redan varit tvungen att vidta säkerhetsåtgärder och han vill inte synas i media.

Bakom pseudonymen finns en person i 30-årsåldern som bor i södra Stockholm och som har lång och gedigen erfarenhet av arbete med ungdomar i gängkriminalitet. Karaktärerna i boken är fiktiva, men författaren har inspirerats av människoöden han har mött i sitt yrke. Med sin debutbok vill författaren skildra den generella utsattheten skönlitterärt. Några av hans litterära inspirationskällor är Johannes Anyuru, Jens Lapidus, John Ajvide Lindqvist, Stephen King, Karolina Ramqvist och Cormac McCarthy.

Om boken

Romanen *Bror* inleds och avslutas i samma scen: ett besök på Karolinska sjukhuset. Huvudkaraktären Hussein står vid en sjuksäng, där livet och ljuset är på väg att försvinna. En av Husseins bästa vänner ligger i koma efter en gängrelaterad skjutning – och det var Hussein som höll i vapnet.

I romanen ser Hussein tillbaka på sitt liv. Han börjar i minnet av en sommarkväll med kompisarna i Alby strax efter skolavslutningen i åttan, och slutar vid sjuksängen på Karolinska tre år senare. Berättelsens fokus tydliggörs redan i det första Hussein berättar om sig själv: ”Jag begick mina första brott när jag var fjorton år.” Romanen handlar om de händelser, strukturer och egna val som fört Hussein allt längre in i en våldsbejakande kriminalitet, men också om de alternativ och möjliga vägar ut som funnits. Lojaliteter med familj och vänner, identiteten som praktiserande muslim och förhoppningar om ett bättre liv ställs på olika sätt mot varandra. Husseins berättelse gestaltar en svårnavigerad tillvaro som till slut går helt överstyr.

Romanen är indelad i fem delar, som var och en har ett tydligt fokus. I den första delen, ”Alby4life”, presenteras Hussein och hans bästa vänner Bilal och Charbel. De är på många sätt olika, men är varandras bröder i den djupaste och mest förtroliga meningen – även om den jargong de har inom gänget är hård. Här knyts också de första kontakterna med gängkriminaliteten via den hårdføre M, en man som ungdomarna ser upp till. I del 2, ”En av grabbarna”, har Hussein och Charbel börjat arbeta i M:s drogförsäljning, och trots socialtjänstens och skolans oro och försök till kontakter dras Hussein allt djupare in i arbetet som springpojke och kurir. I del 3, ”Sorgemånad”, skjuts M och Hussein hamnar i en gigantisk skuld till M:s efterträdare. Han får i uppdrag att själv skjuta M:s mördare, men plockas upp av polisen i en rutinkontroll, och skickas istället till ett behandlingshem. Del 4, ”Saragården”, utspelas på behandlingshemmet där Hussein möter andra i samma situation, och faktiskt börjar se en väg ut – tills hans mamma hotas till livet hemma i Alby. Del 5, ”Min plats i Elden”, beskriver förberedelserna, genomförandet och efterspelet av en dödsskjutning som Hussein utfört efter att han rymt från Saragården. Charbel har oavsiktligt träffats och ligger i koma, och Hussein inser att han har förlorat allt.

Till skillnad från många andra romaner för unga vuxna innehåller *Bror* ett mycket stort persongalleri. Förutom de tre vännerna Hussein, Bilal och Charbel och deras familjer, möter läsaren poliser, socialsekreterare, kriminellt småbus och farliga ledare, behandlare och religiösa ledare (även om Hussein oftare möter de senare på inspelade band än på möten i moskéer). Hussein är ofta ensam i sina tankar, men runt honom finns ett dynamiskt och mångskiftande samhälle där skillnaden mellan att hjälpa och att stjälpa inte alltid är så tydlig, i alla fall inte för Hussein själv.

Hussein är en komplex karaktär, och det gestaltas inte minst i hans språk. Språket synliggör ”skavet” mellan olika sammanhang, ideal och möjligheter i Husseins liv. Jargongen i gänget är hård och präglas ofta av sexism, rasism, homofobi, antisemitism och antiziganism. I tankarna på familjen, önskan om ett bättre liv, Gud och den muslimska identiteten öppnar sig helt andra sätt för Hussein att tänka och uttrycka sig, ibland nära poesins skörhet och varsamhet.

Förkunskaper och förberedelser

För Hussein är den muslimska identiteten en självklar och viktig del av livet. Ramadan, de dagliga bönerna och de shiamuslimska traditionerna kring Ashura präglar hans liv, även om han sällan förmår fullgöra alla religiösa plikter på samma sätt som till exempel sin fromma mamma. Tankar om Guds närvaro, kärlek och förlåtelse finns ständigt med honom, liksom insikten att mycket det han gör inte alls kan betraktas som vare sig gott eller fromt, och att detta skiljer honom från Gud och det goda. För en del läsare är de religiösa ord och uttryck som Hussein använder välbekanta. För andra är de kanske främmande, och det kan vara värt att påpeka att den som vill känna Hussein och hans tankevärld kan ha nytta av att slå upp okända ord, till exempel på webben, för att ännu bättre förstå hans tankevärld.

Bror utspelar sig i en kriminell miljö som förekommer frekvent i nyhetsrapporteringen, vilket bland annat journalisten Diamant Salihu har skildrat i reportageböckerna *Tills alla dör* (2021) och *När ingen lyssnar* (2023). *Bror* är dock en skönlitterär gestaltning. En känsla av autenticitet skapas bland annat av grovt språkbruk samt referenser till verkliga platser, gäng och artister. Det är inte nödvändigt att känna till denna värld före läsningen, men det kan vara värt att inventera vilka förkunskaper som finns i gruppen inför läsningen. Har några av eleverna läst *Tills alla dör* eller någon annan bok om gängkriminalitet? Följer de nyhetsrapporteringen eller det politiska samtalet om ämnet? Har den egna orten påverkats av kriminella nätverk?

Före läsningen

Omslaget och titeln

- Studera omslaget. Vad säger det om bokens innehåll? Vilka associationer ger färgerna och bildens olika element? Vilken plats och tid är det? Vad betyder det att personen på omslaget vänder ryggen till betraktaren? Finns det stereotyper i bilden, och i så fall vilka?
- Vilken genre är det? Vilka förväntningar skapar genren på karaktärer, handling och språk?
- Titeln *Bror* är mycket framträdande på omslaget. Diskutera ordet *bror* och vilka betydelser det kan ha. Kan olika personer använda det på olika sätt? Hur påverkar sammanhanget ordets innebörd? Kan ordet *syster* ha samma betydelser, eller skiljer det sig från ordet *bror* och i så fall hur?

Under läsningen

Fokuskaraktärer

Ett sätt att komma in i läsningen är att arbeta med fokuskaraktärer. I *Bror* kan man använda de två första kapitlen för att ta fram beskrivningar av fyra av bokens viktigaste karaktärer: Hussein (jaget), Bilal, Charbel och M.

- Dela in eleverna i grupper om fyra. Ge eleverna i varje grupp varsin av de fyra karaktärerna att hålla särskilt fokus på. Vad får vi reda om karaktären – utseende, styrkor, svagheter, uppträdande, familjeförhållanden med mera? Vilka frågor väcks? Vad är viktigt för karaktären?
- Låt eleverna läsa kapitel 1 och 2 och samla information om sin fokuskaraktär.
- Låt eleverna diskutera i grupperna: Vilka likheter och skillnader finns mellan de olika karaktärerna? På vilka sätt är de, eller skulle de kunna vara, varandra till hjälp? På vilka sätt har de, eller skulle kunna ha, negativt inflytande på varandra?

Samla citat, markera i boken

Samtal om en roman gynnas av att det är lätt att gå tillbaka och hitta betydelsefulla scener, beskrivningar eller repliker. För många elever räcker det med uppmaningen att samla citat som på något sätt väcker tankar eller känslor. För andra är det kanske bra att ha några frågor med sig in i läsningen, och exempel på sådana finns nedan (Efter läsningen). Det kan också vara värt att notera när något särskilt ord, en situation eller en bild återkommer flera gånger. Lägg lappar i boken, eller skriv upp sidor!

Efter läsningen

Dramaturgi och intrig

Intrigen är den struktur som förbinder en berättelsers olika händelser med varandra i en följd, men också det som skapar spänning och pekar framåt. Intrigen kan ses som en ritning över en text, och kan utgöra en bra utgångspunkt för ett fördjupande boksamtal. Litteraturprofessor Anders Öhman betonar att det är ”intrigen i en berättelse som drar oss läsare in i den fiktiva världen”.

Grundstrukturen i nästan alla berättelser är att det finns en *huvudperson* med en *drivkraft*, alltså en vilja eller en önskan om något. För att spänning ska uppstå möter huvudpersonen en rad *hinder* längs vägen mot målet, och ofta finns en *motståndare/antagonist*. Så småningom kommer ett avgörande ögonblick, *klimax*, där berättelsens viktigaste fråga utkristalliserar sig: Vilken sorts person är huvudpersonen egentligen? Till sist kommer *upplösningen* där de olika trådarna i texten knyts samman och får en lösning – som inte alltid är den ideala.

Bror är en bok med ett rikt persongalleri och många händelser. Därför kan det vara till hjälp att diskutera grundintrigen med eleverna. Här är några frågor att utgå ifrån:

- Huvudpersonen Hussein. Vad är hans drivkraft? Vilka behov har han (moraliska, materiella, sociala och psykologiska)? Är det någon skillnad på hans yttre och inre drivkrafter – alltså vem han är utåt och vem han egentligen är?
- Vilka inre och yttre hinder stöter han på när han försöker uppnå dessa mål? (Alltså sådant som finns i honom själv i form av tankar, kunskap, värderingar och sådant som finns utanför honom som andra personer, relationer och samhället.)
- Vem eller vad är den största motståndaren i Husseins liv?
- I vilka situationer ställs Hussein inför svåra beslut? Vilket är bokens klimax, alltså den punkt när allt ställs på sin spets? Finns det något ögonblick där han inte längre kan backa (*point of no return*)?
- I vilken slags miljö tilldrar sig boken och vilken roll spelar miljön i bokens olika delar?
- Hur slutar boken? Har Hussein uppfyllt sina behov eller sin vilja? Hur har han förändrats? Har han lärt sig något? Hur ser han på världen och sig själv nu?

Förslag på teman att diskutera

FAMILJERELATIONER

- Vad får läsaren veta om Charbels, Bilals och Husseins familjer?
- Hur påverkas Hussein av relationerna inom familjen?
- På vilka sätt har familjerna betydelse för Charbel och Bilal?

NORMER

- Försök att formulera vilka normer som gäller i de olika sammanhang Hussein lever i.
- I familjen ska man/ska man inte:
- Med de nära vännerna ska man/ska man inte:
- I det kriminella nätverket ska man/ska man inte:
- På Saragården ska man/ska man inte:

RELIGION I VARDAGEN

- I boken beskrivs vid två tillfällen ganska ingående hur Hussein gör wudu, dels på sidorna 15–16, dels på sidorna 242–243. Jämför de två beskrivningarna och diskutera vad som har hänt i honom mellan de två tillfällena.
- Hur hanterar Hussein skillnaden mellan de ideal han har i sin muslimska tro och sina egna handlingar?
- För vilka andra karaktärer i boken är religion viktigt och hur märks det?

VÅLD

- Romanen innehåller många situationer där våld används som maktmedel. Vad är det som får de olika personerna att se fysiskt eller psykiskt våld som en ”lösning”?
- Vad motiverar att beskriva våldet så ingående?

SAMHÄLLSSTRUKTURER OCH PERSONLIGA MÖTEN

- Husseins liv påverkas både av hur samhället ser ut och av hans egna val. Vilka exempel finns i romanen på stödstrukturer i samhället som stöttar i riktning bort från gängkriminalitet?
- I boken finns en rad karaktärer som möter Hussein i olika yrkesroller, till exempel poliser, lärare, socialsekreterare och socialpedagoger. Vilka känner Hussein förtroende för, och varför gör han det?
- I boken skildras två möten med socialtjänsten. Jämför de två mötena på sidorna 69–72 och 99–104. Vad är det som avgör hur mötena slutar, framförallt hur mamman reagerar?
- Finns det någon samhällskritik i romanen, och hur gestaltas i så fall den?

VÄGVAL

- Bilal är en karaktär som har mycket gemensamt med Hussein, men det finns också viktiga skillnader. Jämför deras situationer och vägval.
- Trots att Hussein och Bilal gör olika livsval har de stort förtroende för varandra. Hur märks det i samtalen på sidorna 22–23, 55–58 och 170–173?

SPRÅK

- På vilka sätt speglar karaktärernas språk och språkbruk normer och värden?
- Hur hänger Hussein's språkbruk ihop med hans självbild och identitet?
- Med vilket slags språk uttrycker Hussein sina känslor i olika situationer och relationer? Hur uttrycker han exempelvis ömhet, ilska och frustration i olika situationer?

Skrivövningar

EN BRA MÄNNISKA

Föreställ dig att du är Hussein under tiden på Saragården. Av svenskläraren Britt-Marie får du i uppgift att skriva en text om vad som kännetecknar en bra människa. Fundera på vad du varit med om och hur du skulle skriva uppgiften.

ETT ANNAT BESLUT

Efter telefonsamtalet från mamma i kapitel 34 fattar Hussein ett drastiskt beslut. Vad hade hänt om han istället hade gått tillbaka till Tommy och berättat om hela situationen? Skriv en scen där Hussein kommer fram till ett annat beslut än det i boken. Fokusera på dialogen mellan Hussein och Tommy.

Alex Khouries tips på vidare läsning:

- *Tills alla dör* av Diamant Salihu (Mondial, 2021) och *När ingen lyssnar* av Diamant Salihu (Mondial, 2023) – ”för den som vill förstå mer om gängkriminalitet och ha berättelser från verkligheten”.
- *Yani* av Nora Khalil (Natur & Kultur, 2022) – ”en annan sida av Alby och med ungdomar i ungefär samma ålder som Hussein”.
- *Inte din baby* av Seluah Alsaati (Natur & Kultur, 2020) – ”en kärleksskildring som tar upp hedersnormer”.
- *Ixelles* av Johannes Anyuru (Norstedts, 2022) – ”en av de absolut bästa förortsskildringarna”.

Kontakta författaren

E-post: alex.khourie@proton.me